

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника. Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину в ході кримінального провадження, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом, має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань, є вільною у виборі захисника своїх прав, а після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Конопельський В.Я., к.політ.н. доцент, начальник кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ

Диференціація та індивідуалізація виконання покарань є одним із принципів кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань, що закріплені в ст. 5 КВК України. Без сумніву, що для з'ясування змісту диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк досить важливо визначитись з етимологічним значенням їх системоутворюючих ознак. Зокрема, в науці під диференціацією (фр. *differentiation*, від лат. *differentia* = відмінність) розуміють поділ чого-небудь на окремі різномірні частини, форми і ступені, а під індивідуалізацією – надання кому-, чому-небудь індивідуальних ознак, рис; здійснення чого-небудь різному стосовно неоднакових предметів, різних осіб, т.ін.

Таким чином, якщо узагальнити ці поняття, то під диференціацією та індивідуалізацією виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк слід розуміти створення на правовому та реалізація на організаційному

рівні індивідуальних умов виконання зазначеного покарання щодо окремо взятого засудженого. Разом з тим, як на практичному, так і доктринальному рівнях зміст даного принципу тлумачиться дещо по-іншому. Так, А.Х. Степанюк та І.С. Яковець зазначають, що цей принцип, у свою чергу, як і у кримінальному праві, обумовлюється принципом справедливості, а саме: справедливо призначене покарання утворює міцну основу для його справедливого виконання. Лише наявність цих двох компонентів здатна забезпечити досягнення цілей покарання. При цьому зазначені автори цілісного поняття цього принципу не дають, поділяючи його на два підпринципи – диференціацію та індивідуалізацію. На їх переконання, диференціація виконання покарання проявляється, перш за все, у встановленому порядку виконання та відбування покарання, який застосовується дозовано залежно від ступеня суспільної небезпеки різних категорій засуджених, тобто шляхом фактичної реалізації кари, що впливає з позбавлення волі. Індивідуалізація ж виконання покарання полягає в тому, що в умовах дотримання загальних приписів закону відносно виконання покарання має місце індивідуальний підхід до кожного засудженого, що означає вибір потрібних саме даному засудженому заходів.

На відміну від цих авторів, А.І. Зубков ототожнює ці два поняття, безспідставно вважаючи, що принцип диференціації та індивідуалізації включає раціональне застосування заходів примусу, засобів виправлення та стимулювання їх правослухняної поведінки як наслідок диференціації та індивідуалізації самих засуджених.

Про необхідність об'єднання цих понять у свій час у своїх працях писали І.І. Карпець, О.О. Наташев, М.О. Стручков, І.М. Перков та інші вчені кримінально-виконавчого напрямку радянської доби.

У сучасних роботах науковців зазначений підхід частково підтримує М.С. Пузирьов, зазначити, зокрема, що диференціація починається на стадії розподілу і направлення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, а в подальшому під час відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк у колоніях реалізується індивідуалізація, хоча, можливою є і диференціація засуджених у новий правовий статус за індивідуально значущими властивостями.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІД ЧАС ДОПИТУ

Лук'янчиков Є.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС

Лук'янчиков Б.Є., к.ю.н., доцент, доцент кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Серед усіх категорій осіб, права і свободи яких зобов'язана забезпечувати держава (ст. 3 Конституції України), необхідно виділити неповнолітніх. Встановлення додаткових гарантій охорони прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх завжди привертало увагу науковців і практиків. Це повною мірою відповідає положенням Загальної декларації прав людини, Декларації прав дитини та Конвенції ООН «Про права дитини».

Норми кримінального процесуального закону України регулюють особливості участі неповнолітніх у кримінальному провадженні, зокрема в процесі проведення слідчих (розшукових) дій. Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям (ч. 2 ст. 484 КПК).

Однією з розповсюджених слідчих (розшукових) дій для отримання вербальної інформації в процесі досудового розслідування є допит особи, яка нею володіє. Даному засобу пізнавальної діяльності з встановлення обставин кримінального правопорушення з давніх часів приділяється увага науковців і практиків, вносяться пропозиції щодо подальшого врегулювання її процедури,